

mogelijkheid van het zedelijk leven waarborgt, maar ook in nog praegnanter zin, wijl daaruit de geboden Gods ook voor het persoonlijk leven den mensch moeten tegenblinken; Zijne heilige Wet zich daarin heeft af te spiegelen.

Dit bestaat niet in het inlasschen van enkele zedelijke voorschriften. In China is het, naar ons Hegel mededeelt ¹⁾, bij Staatswet den man gelast zijne eerste vrouw meer te beminnen dan de andere, met wie hij buitendien in echt vereenigd is. En zou men dan niet denken aan wat door een spottend buitenland over een China ook in dit werelddeel gezegd is, wanneer men in ons wetboek van *burgerlijk recht* de echtgenooten ziet vermaand elkaër weerkeeriglijk hulpe te bewijzen en trouw te betoonen, of den kinderen dáár hoort leeren, dat zij, van welken leeftijd ook, eerbied en ontzag hunnen ouders schuldig zijn ²⁾?

Neen, eene proclamatie wordt niet nationaal door haar te omlijsten met de vaderlandsche kleuren, en het recht wordt in wezen niet veranderd door het te »lardeeren» met lessen van moraal.

Evenmin echter is dit het verband tusschen recht en zedelijkheid, dat, gelijk sommigen leeren, het eerste het onbetwiste deel van het laatste is; het recht dat stuk der zedelijkheid, waarover geen geschil meer wordt gevoerd, en dat daarom met dwang gehandhaafd zou mogen worden ³⁾. Het recht zou dan datgene wezen, wat aan aller opvatting van zedelijkheid gemeen is, in den trant van wat op ander gebied door Rousseau het *intérêt commun* genoemd wordt, te weten: de samenvoeging van die belangen, welke bij allen worden teruggevonden.¹

Liever zou ik de bedoelde verhouding aldus willen uitdrukken, dat de zedelijkheid als het voltooide borduurwerk is, en het recht de aanvankelijk afgewerkte hoek, waardoor men zich reeds een vrij

¹⁾ *Grundlinien der Philosophie des Rechts*, S. 276.

²⁾ Artt. 158 en 353 B. W.

³⁾ Van deze meening schijnt C. A. Schmidt blijkens zijn geschrift: *Der principiële Unterschied zwischen dem römischen und germanischen Rechte*, S. 57. Cf. Falck t. a. p., S. 82.